

helende woorden

Tijdsbeeld zonder verbeeldingskracht

Seks, drugs, rock-'n-roll en kanker verkoopt. Geef college aan studenten geneeskunde over leven met kanker, vraag de collegezaal naar romans over leven met kanker, en honderd handen gaan omhoog met *Komt een vrouw bij de dokter*. Vraag dan naar nog andere romans, en het blijft stil. Vraag literatuurwetenschappers, recensenten, oncologen en medisch psychologen naar hun oordeel over Kluun en hun afgrijzen kent geen grenzen. Niettemin zijn er van *Komt een vrouw...* miljoenen exemplaren verkocht, is het vertaald in vele talen en is het verfilmd.

De literatuur van auteurs zoals Tolstoj, Mann, Roth en De Beauvoir vormt de basis voor deze rubriek, Helende Woorden. Zij verwoorden veerkracht, somberheid en betekenisgeving aan lijden op literaire wijze. Met fraai taalgebruik, een complexe structuur, uitgewerkte personages die inleving door de lezer onontkoombaar maken. De auteur van *Komt een vrouw bij de dokter* slaagt er in ieder geval in de lezer mee te nemen in het verhaal. De plot is niet ingewikkeld. Het gaat om drie personages: een vrouw, een dokter en de hoofdpersoon Kluun, echtgenoot van de vrouw. De vrouw krijgt borstkanker als ze 36 is. Haar medische carrière leidt haar langs koude, formele artsen, langs begripvolle artsen en langs de arts die helpt haar te overlijden op een wijze die ze zelf wil.

De man, Kluun. Kluun is hedonist met een ziekelijke angst om monogaam te leven.¹ Zijn e-mailadres – stijn@creativeandstrategicmarketingagencymerkinuitvoering.nl – en de naam van het reclamebureau – BBDvW&R/Bernilvy – verraden het al: het zijn de eerste jaren van het nieuwe millennium. Seks, drugs, geld en drank in overvloed. Zinnen uit popsongs vormen reacties op nieuws over de uitslagen van diagnostische procedures bij zijn vrouw, al dan niet verpakt in verwijzingen naar Ajax. Per hoofdstuk minstens één sekspartner en per maand minstens één trip naar Barcelona, New York of Tel Aviv. Het leest allemaal als een trein, maar dan vooral voor lezers op zoek naar seks, drugs en rock-'n-roll – en makkelijk getrokken tranen.

De vrouw. Ze loopt de gang van de poli oncologie op en 'de gemiddelde leeftijd der aanwezigen daalt met enige decennia (...) wij zijn de toeristen van de wachtkamer, wij horen hier niet bij.' Biopsie, mastitis carcinomatosa, chemotherapie... 'De chemotherapie, het rode spul, ziet eruit zoals ik het me voorstel. Eng. Gif. Er komt nog net geen rook vanaf.' Ook 'psychotherapie' hoort bij de behandeling maar patiënte en echtgenoot moeten bij de daar uitgedeelde tekst uit geschriften van Simonton gelukkig toch meer aan Jiskefet denken dan aan professionele steun bij hun ellende.^{2,3}

Haar man scheert haar hoofdhaar af. Zo heeft ze nog iets in eigen hand. 'Wie wil blijven leven, moet kennelijk lelijk zijn. Het zijn de wetten van de kanker.' De vrouw schrijft brieven aan haar dochter van twee jaar. 'Papa en ik praten heel veel met elkaar, omdat we nu al weten dat ik er over een tijdje niet meer zal zijn.' De vrouw vaart langs begraafplaats Zorgvlied. 'Daar wil ik begraven worden.' In de huiskamer staat de thermostaat de hele dag op 24 graden, het waterbed staat vier graden hoger dan de adiestemperatuur. 'Tussen haar botten en het matras zit slechts vel, en geen vet meer.'

De dokter. 'Zij is niet een type van wie je vermoedt "dat wordt lachen" (...) een typisch bètapakketgezicht. Tussen dr. S. en mij gaat het niet lukken.' Kluun gaat vol in de aanval en verruilt dr. S. voor een arts in een ander ziekenhuis. De chirurg daar draait er niet omheen bij het gesprek over de behandeling. 'Het is een afschuwelijke verminking (...) Ik schrik van zijn woorden maar realiseer me dat hij bewust zo direct is. Hij wil weten of mijn vrouw er klaar voor is. Ik mag hem wel.' De huisarts voorziet de vrouw van het drankje dat haar doet overlijden.

De literaire verbeelding van het verhaal van begin tot eind is niet wat de lezer zal imponeren. Die verbeeldingskracht ontbreekt zelfs. Als beschrijving van een verhaal van een vrouw met borstkanker in Nederland aan het begin van de eenentwintigste eeuw wel een tijdsbeeld. Al zegt dat weinig tot niets over de kwaliteit van het boek. ←

Referenties

- Bamgboje – Ayodele A, Levesque JV, Gerges M, Girgis A. The male perspective: A mixed methods study of the impact, unmet needs and challenges of caring for women with breast cancer. *Journal of Psychosocial Oncology*, 2020, in press.
- LeRoy AS, Shields A, Chen MA, Brown RL, Fagundes CP. Improving breast cancer survivors' psychological outcomes and quality of life: Alternatives to traditional psychotherapy. *Current Breast Cancer Report*, 2018, 10, 28 – 34.
- Tang M, Liu X, Wu Q, Shi Y. The effects of cognitive-behavioral stress management for breast cancer patients. *Cancer Nursing*, 2020, 43, 222- 237.

beeld: Keith Peñre

Prof. dr. A.A. Kaptein is emeritus hoogleraar Medische psychologie. In deze column belicht hij romans die ingaan op thema's als zingeving bij kanker, inpassen van kanker in het bestaan, therapie(on)trouw, levensstijl, zelfmanagement, kanker een plaats geven in een sociaal systeem en kwaliteit van leven. Dergelijke romans kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt als bibliotherapie of laten mogelijkheden voor *expressive writing* zien.